

Co sprawdzano w części humanistycznej egzaminu gimnazjalnego w kwietniu 2007 roku?

Arkusze egzaminacyjny z zakresu przedmiotów humanistycznych został skonstruowany wokół tematu *Magia ogrodów*. Zadania obejmowały wiadomości i umiejętności zawarte w podstawie programowej następujących przedmiotów: język polski, historia, wiedza o społeczeństwie i plastyka oraz ścieżek edukacyjnych: czytelniczej i medialnej, filozoficznej, europejskiej oraz kultury polskiej na tle tradycji europejskiej.

W prezentowanym materiale zadania zostały pogrupowane w innej kolejności niż w arkuszu egzaminacyjnym. Układ ten jest zgodny z zapisami w standardach wymagań egzaminacyjnych i obejmuje dwa obszary standardów:

1. czytanie i odbiór tekstów kultury
2. tworzenie własnego tekstu.

Poniżej zamieszczono teksty kultury stanowiące podstawę zadań oraz same zadania. W obrębie pierwszego obszaru standardów zadania pogrupowano, uwzględniając kolejność standardów. W wypadku drugiego obszaru, w którym zadania odnosiły się często do kilku standardów jednocześnie, dla lepszej czytelności zrezygnowano z ich wyodrębnienia i uporządkowano zadania z uwzględnieniem *pisania krótkich tekstów dostosowanych do sytuacji komunikacyjnej* czy *wymagających posłużenia się pojęciami z poetyki* lub *formułowania argumentów uzasadniających stanowisko, tworzenia tekstu użytkowego* i *redagowania rozprawki*.

Przy wszystkich zadaniach podano liczbę punktów możliwych do uzyskania za ich rozwiązanie i wskazano sprawdzane za pomocą tych zadań umiejętności. W zadaniach zamkniętych wyboru wielokrotnego zaznaczono prawidłową odpowiedź, natomiast pod zadaniami otwartymi zamieszczono **przykłady** poprawnych rozwiązań uczniowskich.

Umiejętności i wiadomości sprawdzano, wykorzystując zamieszczone niżej teksty oraz fotografię ogrodu.

TEKST I

Człowiek pragnął zawsze obcować z naturą miło i bezpiecznie. Zaczął więc tworzyć obszary przyrody uporządkowanej, z konieczności ogrodzone. Tak powstał ogród.

Jednym z siedmiu cudów świata były wiszące ogrody Babilonu. Powstały w VIII wieku p.n.e., a – jak głosi legenda – rozkazał je założyć król Nabuchodonozor II, by sprawić przyjemność swej małżonce Amyitis. Wyglądały jak zawieszane w powietrzu. Ogrody te pełniły zarazem ważną funkcję polityczną: były dowodem potęgi monarchy, popisem jego niezwykłych umiejętności rozkazywania ludziom i przyrodzie.

W wielu ogrodach średniowiecznych (między innymi tych, które powstawały na dziedzińcach klasztorów) odtwarzano plan raju. Był to kwadrat; w jego środku jako ożywcze źródło, o którym mowa w *Genezis*¹, znajdowała się studnia lub fontanna. Od niej biegły ku różnym stronom świata cztery aleje – jak cztery wspomniane w *Biblii* rzeki Edenu².

Epoka renesansu przyniosła typ ogrodu, w którym niepodzielnie rządziła geometria. W końcu XV wieku król Francji Karol VIII wrócił do kraju z kampanii włoskiej pod wielkim wrażeniem ogrodów, które zobaczył w Neapolu. Przywiózł ze sobą włoskich specjalistów. Oni dali początek formowaniu się tego, co nosi obecnie nazwę „ogrodu francuskiego” lub „parteru”. Są to (do dziś stanowią część parków w wielu krajach świata) ogromne kwadraty lub prostokąty, dzielone siecią alejek na figury mniejsze o bokach prostych lub będących

krzywiznami. Zobaczymy tu koła, trójkąty, wstęgi, parabole wypełnione precyzyjnie kształtowanymi rabatami.

Od początku XVIII wieku rozwija się koncepcja angielskiego parku krajobrazowego, która przeciwstawiała się modelowi ogrodu francuskiego. Park stawał się odbiciem dzikiej natury, jej asymetrii i nieregularności.

Szczególne role władcy w kształtowaniu ogrodów trwała tak długo, jak monarchia. Przypomnijmy, że jeden z najpiękniejszych parków w Polsce – warszawskie Łazienki, wiążące elementy geometryczne z naturalnym krajobrazem, zawdzięczamy naszemu ostatniemu królowi.

Trzeba też wspomnieć o ogrodach, których w rzeczywistości nie ma, należą bowiem do literatury, do świata wyobraźni – to „ogrody romantyków”, w których przyroda jest autentycznie dzika, nietknięta przez człowieka: step lub ocean, dziewiczy las lub niebosiężne turnie.

W XX stuleciu ogród stał się miejscem fizycznej rekreacji, ścieżką zdrowia, piaskownicą dla dziecka, ławką dla emeryta, grządką warzyw do skopania. Zniknęło rozumienie ogrodu jako miejsca w swoisty sposób sakralnego, dotkniętego przez mit... Natura bowiem dawno już przestała budzić w ludziach „tremor dei” – bojaźń bożą.

Człowiek opanował naturę – jak się wydaje – aż do przesady. Zatarła się dziś – przez współczesne środki komunikowania – świadomość pierwotnego rozumienia ogrodu jako miejsca, w którym przebywa. Strony „ogrodów” znaleźć można w Internecie – w przestrzeni wirtualnej, rozplywającej się po komputerach całego świata. Być może ucieczka od takiej przestrzeni, jak kiedyś ucieczka z miasta, stanie się powodem nawrotu miłości do żywych, pachnących ogrodów.

Na podstawie: Andrzej Osęka, *Magia ogrodów*, „Magazyn” (dodatek do „Gazety Wyborczej”) 1999, nr 6.

¹ *Genesis – Księga Rodzaju*, pierwsza księga *Biblii*, opowiadająca o stworzeniu świata i człowieka

² Eden – biblijny raj, miejsce najwyższej szczęśliwości

TEKST II

Po niepowodzeniach związanych z przebudową Zamku Ujazdowskiego Stanisław August zainteresował się budynkiem dawnej łaźni Lubomirskich, stojącym pośrodku stawu w parku Ujazdowskim. Było to małe, efektowne dzieło architektoniczne autorstwa Tylmana z Gameren. Budowniczości króla przebudowali je zgodnie z projektem Dominika Merliniego na reprezentacyjny pałac, z wykorzystaniem tylko części murów dawnego budynku. Po łaźni pozostała jedynie nazwa. Dawna sala kąpielowa przekształcona została w pokój na planie koła, zwany Rotundą. Tutaj, z woli króla, umieszczono posągi czterech monarchów polskich darzonych przezeń największą sympatią. Byli to: Stefan Batory i Zygmunt Stary, dłuta Andrzeja Le Bruna, Jan III Sobieski, rzeźbiony przez Franciszka Pincka i Kazimierz Wielki – dzieło Jakuba Monaldiego.

W parku znajdowały się także inne zabudowania, również odnawiane i rekonstruowane. Poza tym wzniesiono parę zupełnie nowych pawilonów według projektów Merliniego. Osobnym wielkim rozdziałem prac w parku Łazienkowskim była budowa teatrów. Pierwszy z nich powstał z przeróbki istniejącego pawilonu i nazwano go Małym Teatrem. W latach 1782-1788 grywano tutaj komedie i opery francuskie dla publiczności miasta Warszawy. Później powstał teatr w Pomarańczarni, przeznaczony głównie dla króla i jego gości. Gdy jednak w roku 1791 teatr publiczny na placu Krasińskich poddano remontowi, król udostępnił swój teatr Wojciechowi Bogusławskiemu na przedstawienia dla stałych bywalców spośród ludności stolicy.

Obydwa te teatry nie mogły pomieścić większej liczby widzów, dla których pobudowano później dość przestronny amfiteatr, zwany teatrem Na Wyspie – jego scena

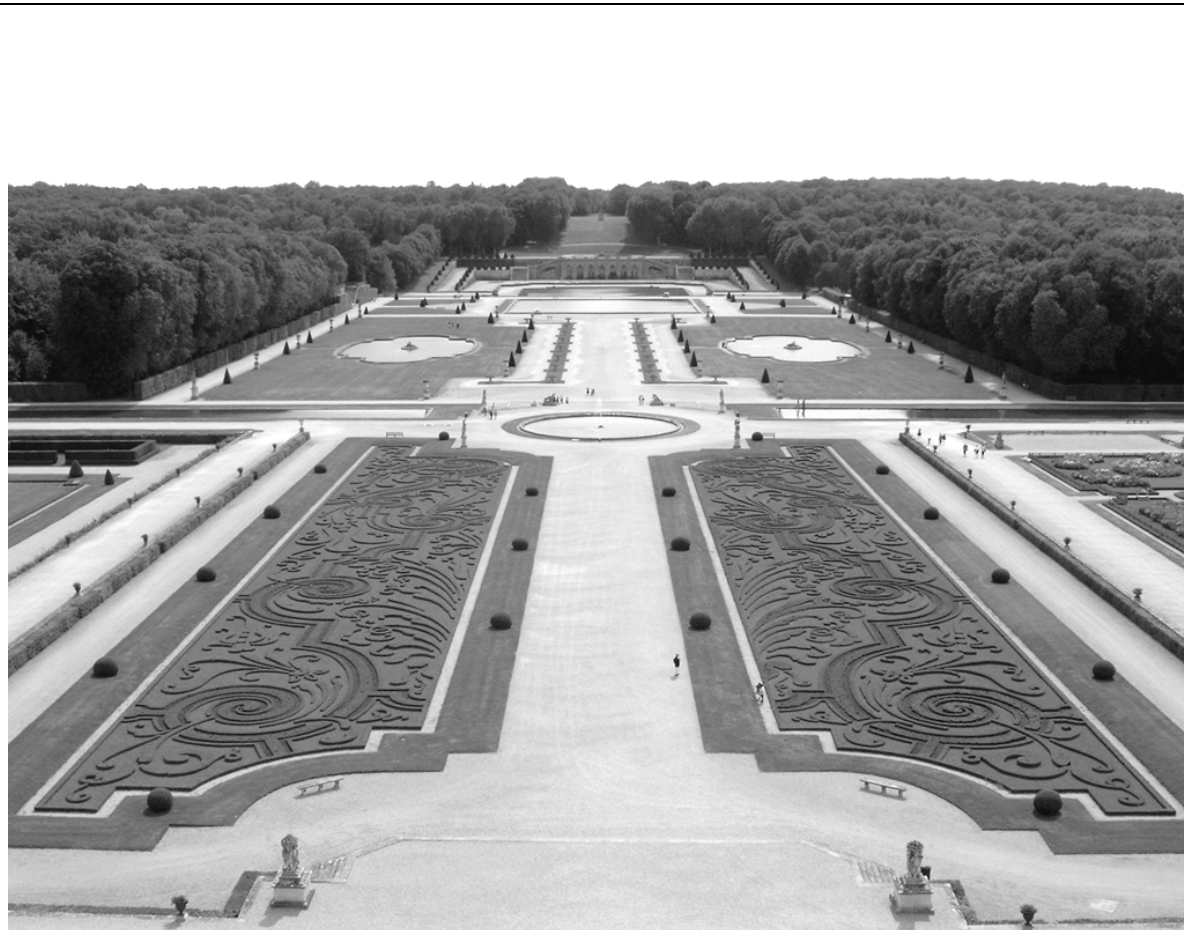
mieściła się na wysepce stawu, a widownia na brzegu. Le Brun ozdobił całość posągami wyobrażającymi Tragedię i Komedię oraz posągami szesnastu najwybitniejszych dramaturgów świata, ośmiu starożytnych i ośmiu nowożytnych – wśród tych ostatnich znaleźli się Stanisław Trembecki i Julian Ursyn Niemcewicz.

Swój kształt, piękno i styl park Łazienkowski zawdzięcza Janowi Chrystianowi Schuchowi, który w 1775 roku przybył do Polski po studiach w Dreźnie, gdzie ukończył architekturę, oraz w Holandii, Anglii i Francji, gdzie nauczył się planowania, zakładania i kształtowania ogrodów. Koncepcję urządzenia ogrodu realizował on wspólnie z królem, wiążąc elementy geometryczne z naturalnym krajobrazem.

Park Łazienkowski odgrywał szczególną rolę jako sceneria w działalności propagandowej dworu. Tu organizowano liczne imprezy mające oddziaływać na całą ludność Warszawy i okolic, na goszczącą tu często i licznie szlachtę prowincjonalną. Forma imprez nigdy nie była oderwana od głębokich treści, jak chociażby głośne i opiewane przez poetów odsłonięcie w 1788 roku, w 105 rocznicę odsieczy wiedeńskiej, pomnika Jana III, dłuta Pincka.

Na podstawie: Marek Borucki, *W kręgu króla Stanisława*, Warszawa 1984.

FOTOGRAFIA OGRODU

Ogród w zespole pałacowo-ogrodowym Vaux-le-Vicomte (1653 r.), [za:] www.jenskleemann.de/wissen/bildung/wikipedia/g/ga/gartenkunst.html

TEKST III

W cichych ogrodach, ogrodach tęsknoty,
piasek na ścieżkach jest biały i złoty;
na wielkich łąkach, na łąkach tęsknicy
storczyki stoją jak świeca przy świecy,
a szum rozlanej jak wąż wkoło rzeki
tak mi zamyka, zamyka powieki!

W cichych ogrodach jest światło majowe:
śpią w trawie smoki kosmate i płowe;
śród bzów kwitnących, omdlały z zapachu,
wielki Jednoróg przystanął bez strachu,
już śpi, już oczy przed światłem zaciska,
a bzów kiść wielka wyziera mu z pyska.

Zegar ogromną wskazówką słoneczną
jakaś godzinę pokazał odwieczną;
na wygładzonym i lśniącym kamieniu
spoczęło Szczęście... W jednym oka mgnieniu
zrzuciło skrzydła rajskie, pióra pawie
i jako konik polny – znikło w trawie.

Fontanna w paproć spowita i bluszcze
przezystą wodę przelewa i pluszcze;
z basenu, wsparty w kamienie i zielska,
potężny Wicher wyziera wpół cielska,
rozzucił ręce, rozpostarł skrzydliska,
a woda w pył mu o pierś się rozpryska.

Kazimiera Hłakowiczówna, *Pejzaż*, [w:] *Poezja polska okresu międzywojennego. Antologia*, Wrocław 1987.

Obszar I

Czytanie i odbiór tekstów kultury

Standard 1.

Czytanie tekstów kultury na poziomie dosłownym i przenośnym

[8 punktów]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 1. (0-1) Wyraz <i>magia</i> użyty w tytule <i>Magia ogrodów</i> wskazuje na ich</p> <p>A. genezę i historyczne przemiany. B. dziką naturę i nieregularną kompozycję. C. funkcje i stylową różnorodność. ☒ D. niezwykły urok i siłę oddziaływania.</p>	<p>wskazać znaczenie podanego wyrazu</p>
<p>Zadanie 5. (0-1) Fontanna wznoszona w centrum średniowiecznego ogrodu była symbolem</p> <p>A. prawdy. ☒ B. życia. C. sprawiedliwości. D. niewinności.</p>	<p>odczytać znaczenie wyrażenia wskazującego na symbolikę określonego przedmiotu (zadanie do tekstu I)</p>
<p>Zadanie 7. (0-1) Ukształtowanie parku Łazienkowskiego miało cechy charakterystyczne dla dwóch stylów:</p> <p>A. babilońskiego i francuskiego. B. niemieckiego i angielskiego. ☒ C. francuskiego i angielskiego. D. babilońskiego i włoskiego.</p>	<p>odczytać sens fragmentu tekstu (zadanie do tekstu I)</p>
<p>Zadanie 8. (0-1) Z tekstu I wynika, że</p> <p>A. ogród angielski kształtowano na wzór ogrodu średniowiecznego. B. modelowy ogród francuski odwzorowywał naturalny krajobraz. ☒ C. twórcy ogrodu angielskiego odrzucali sztuczną regularność. D. koncepcja ogrodu francuskiego wynikała z modelu ogrodu angielskiego.</p>	<p>odczytać sens fragmentu tekstu</p>

<p>Zadanie 9. (0-1) Zdaniem autora tekstu I dla człowieka XX wieku współczesny ogród to przede wszystkim</p> <p>A. obszar o szczególnych walorach krajobrazowych. B. centrum kultu religijnego. C. przedmiot badań naukowych. ☒ D. miejsce o charakterze użytkowym.</p>	<p><i>odczytać sens fragmentu tekstu</i></p>
<p>Zadanie 14. (0-1) Warszawskie Łazienki zawdzięczają swe piękno mecenatowi</p> <p>A. Zygmunta Starego. B. Stefana Batorego. C. Jana III Sobieskiego. ☒ D. Stanisława Augusta Poniatowskiego.</p>	<p><i>odczytać sens fragmentu tekstu (zadanie do tekstu II)</i></p>
<p>Zadanie 16. (0-1) Odsłonięcie w 1788 roku pomnika Jana III Sobieskiego w parku Łazienkowskim miało na celu upamiętnienie</p> <p>☒ A. dawnego triumfu oręża polskiego. B. bliskich związków króla z Warszawą. C. zakończenia rozbudowy Łazienek. D. koronacji ostatniego króla polskiego.</p>	<p><i>odczytać sens fragmentu tekstu (zadanie do tekstu II)</i></p>
<p>Zadanie 23. (0-1) Podaj motyw zaczerpnięty z baśni, którym posłużyła się autorka wiersza.</p>	<p><i>rozpoznać motyw baśniowy (zadanie do tekstu III)</i></p>
<p>Komentarz <i>Udzielenie prawidłowej odpowiedzi wymagało uważnego przeczytania wiersza Kazimierza Iłkowiczówny i jego analizy pod kątem wskazanego w poleceniu problemu. Podane niżej przykłady zawierają poprawną odpowiedź. Dopuszcza się również odpowiedź, w której zacytowano odpowiedni fragment tekstu. Sposób zapisu może być dowolny i nie wpływa na punktację.</i></p>	
<p>Przykłady poprawnych odpowiedzi do zadania 23.</p> <p><i>smok lub jednorożec</i></p> <p>Przykłady odpowiedzi dopuszczalnych</p> <p><i>śpią w trawie smoki kosmate i płowe lub wielki Jednoróg przystanął bez strachu</i></p>	

Standard 2.

Interpretowanie tekstów kultury z uwzględnieniem intencji nadawcy

[2 punkty]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 10. (0-1) W ostatnim zdaniu tekstu I autor wyraża</p> <p>A. ubolewanie. ☒ B. nadzieję. C. obawę. D. zadowolenie.</p>	<p><i>dostrzec intencje autora tekstu</i></p>
<p>Zadanie 24. (0-1) Wyjaśnij, za czym tęskni osoba mówiąca w wierszu, opisując ogrody tęsknoty. Nie posługuj się określeniami z tekstu.</p>	<p><i>odczytać intencje osoby mówiącej w wierszu (zadanie do tekstu III)</i></p>
<p>Komentarz <i>Zgodnie z założeniem autora zadania uczeń powinien dokonać interpretacji tekstu, uwzględniając intencje nadawcy. Poprawne wykonanie zadania wymaga więc wnikliwej analizy tekstu. Dodatkowym warunkiem, jaki musi spełnić uczeń, jest zakaz cytowania czy używania określeń autorskich.</i></p>	
<p>Przykład poprawnej odpowiedzi do zadania 24.</p> <p><i>Opisując „ogrody tęsknoty”, osoba mówiąca w wierszu tęskni za światem bezpiecznym, krainą szczęśliwości, wiecznej wiosny, ciszy, spokoju.</i></p>	

Standard 3.

Wyszukiwanie informacji zawartych w różnych tekstach kultury

[6 punktów]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 3. (0-1) Z tekstu I wynika, że w Babilonii ogród Amytisz miał duże znaczenie, gdyż</p> <p>A. tylko w nim mogły odbywać się obrzędy religijne i dysputy filozoficzne. ☒ B. świadczył o potędze władcy, który potrafił ujarzmić nawet dziką przyrodę. C. znajdowało się tam ożywcze źródło, o którym mowa w <i>Księdze Rodzaju</i>. D. był jedynym źródłem natchnienia dla tamtejszych poetów i malarzy.</p>	<p><i>wyszukać informację w tekście</i></p>

<p>Zadanie 4. (0-1) Zdaniem autora tekstu I twórcy wielu średniowiecznych ogrodów wzorowali się na</p> <p>A. babilońskich tarasach. B. parkach krajobrazowych. ☒ C. biblijnym rajem. D. mitycznej Arkadii.</p>	<p>wyszukać informację w tekście</p>
<p>Zadanie 12. (0-1) W 1791 roku królewski teatr w Pomarańczarni stał się na pewien czas</p> <p>☐ A. sceną publiczną. B. salą kąpielową. C. biblioteką króla. D. galerią rzeźb.</p>	<p>wyszukać informację w tekście (zadanie do tekstu II)</p>
<p>Zadanie 13. (0-1) W teatrze Na Wyspie umieszczono posągi</p> <p>A. Jakuba Monaldiego i Kazimierza Wielkiego. ☒ B. Stanisława Trembeckiego i Juliana Ursyna Niemcewicza. C. Wojciecha Bogusławskiego i Zygmunta Krasińskiego. D. Stefana Batorego i Franciszka Pincka.</p>	<p>wyszukać informację w tekście (zadanie do tekstu II)</p>
<p>Zadanie 15. (0-1) Z tekstu II wynika, że znawcą ogrodnictwa był</p> <p>A. Andrzej Le Brun. ☒ B. Jan Chrystian Schuch. C. Dominik Merlini. D. Tylman z Gameren.</p>	<p>wyszukać informację w tekście</p>
<p>Zadanie 21. (0-1) Wypisz z tekstu I fragment, który mógłby być opisem ogrodu znajdującego się na fotografii.</p>	<p>wyszukać informację w tekście</p>
<p>Komentarz Aby rozwiązać poprawnie zadanie, należy wyszukać w tekście I taki fragment, który mógłby stanowić opis ogrodu z fotografii. W zamieszczonym tekście takich fragmentów jest kilka. Uczeń może wypisać wszystkie, ale uzyskuje punkt również wtedy, gdy zacytuje jeden. Nie przyznaje się punktu, jeżeli odpowiedź nie jest cytatem, mimo że pozostałe kryteria są spełnione. Brak cudzysłowu nie wpływa na punktację za odpowiedź.</p>	

Przykłady poprawnych odpowiedzi do zadania 21.

typ ogrodu, w którym niepodzielnie rządziła geometria

lub

Są to [...] ogromne kwadraty lub prostokąty, dzielone siecią alejek na figury mniejsze o bokach prostych lub będących krzywiznami

lub

Zobaczmy tu koła, trójkąty, wstęgi, parabole wypełnione precyzyjnie kształtowanymi rabatami.

lub dowolne układy tych zdań

Standard 4.

Dostrzeganie w odczytywanych tekstach środków wyrazu i określanie ich funkcji
[3 punkty]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
Zadanie 19. (0-1) Realizując koncepcję ogrodu przedstawionego na fotografii, twórca A. wyeksponował wyjątkowo urozmaiconą rzeźbę terenu. B. podporządkował jego kompozycję nieregularnemu układowi ścieżek. C. odrzucił troskę o artystyczne formy na rzecz zachowania naturalnego krajobrazu. ☒ D. rozplanował go wzdłuż wiodącej zapewne od pałacu osi kompozycyjnej.	<i>wskazać główny element kompozycji ogrodu ukazanego na fotografii</i>
Zadanie 22. (0-1) Wypisz z utworu wers, w którym bezpośrednio ujawnia się podmiot liryczny.	<i>rozpoznać w wierszu podmiot liryczny</i> (zadanie do tekstu III)
Komentarz <i>Osią utworu lirycznego jest podmiot liryczny (mówi się o nim także jako o „ja” lirycznym). Stanowi on jeden z zasadniczych czynników organizujących dzieło, jest bowiem główną postacią, która w swej wypowiedzi przekazuje własne przeżycia, doznania, mniemania. W pewnych przypadkach jego obecność zaznacza się bezpośrednio w samym kształcie wypowiedzi, co można stwierdzić dzięki występowaniu w utworze takich form gramatycznych, jak czasowniki w pierwszej osobie lub zaimki „ja”, „mój”. Uczeń powinien wypisać odpowiedni fragment tekstu. Brak cudzysłowu nie wpływa na punktację za odpowiedź.</i>	
Przykład poprawnej odpowiedzi do zadania 22. <i>Tak mi zamyka, zamyka powieki!</i>	

<p>Zadanie 25. (0-1) Napisz, jaką funkcję pełni wielokropek w wierszu Pejzaż.</p>	<p><i>określić funkcję, jaką pełni w tekście podany znak interpunkcyjny (zadanie do tekstu III)</i></p>
<p>Komentarz <i>Wielokropek jest znakiem interpunkcyjnym składającym się z trzech kropek. Stosuje się go głównie, aby zaznaczyć, że tok wypowiedzi został przerwany ze względów emocjonalnych. Ponadto wielokropek sygnalizuje wprowadzenie treści, których w danym kontekście nie można oczekiwać, oraz służy oddaniu w piśmie takich właściwości mowy, jak intonacja czy zawieszenie głosu. Za pomocą wielokropka umieszczonego w nawiasie oznaczamy opuszczenie fragmentu cytowanego tekstu, ale ta sytuacja nie dotyczy wiersza.</i></p>	
<p>Przykłady poprawnych odpowiedzi do zadania 25.</p> <p><i>Wielokropek służy podkreśleniu emocji przekazywanych w tekście.</i> lub <i>Wielokropek zapowiada wprowadzenie treści, których nie można oczekiwać.</i> lub <i>Wielokropek zapowiada wprowadzenie zaskakujących treści.</i> lub <i>Wielokropek jakby wydłuża obecność Szczęścia.</i> lub <i>Wielokropek pozwala dłużej cieszyć się Szczęściem.</i></p> <p>Przykłady odpowiedzi dopuszczalnych</p> <p><i>Wielokropek przerywa (zawiesza) tok mówienia.</i> lub <i>Wielokropek urywa wypowiedź.</i></p>	

Standard 5.

Odnajdywanie i interpretowanie związków przyczynowo-skutkowych w rozwoju cywilizacyjnym Polski i świata [1 punkt]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 20. (0-1) Piękno ogrodu w zespole pałacowo-ogrodowym Vaux-le-Vicomte jest efektem</p> <p>A. swobodnego rozrastania się roślin. B. zachowania przyrody autentycznie dzikiej. ☒ C. przemyślanego formowania przyrody. D. zdominowania przyrody przez rzeźby.</p>	<p><i>wskazać zależności między występowaniem danego zjawiska i jego źródłami (zadanie do fotografii)</i></p>

Standard 6.

Dostrzeganie i analizowanie kontekstów niezbędnych do interpretacji tekstów kultury [5 punktów]

Zadania	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 2. (0-1) Wiszące ogrody zaliczane do siedmiu cudów świata powstały w okresie</p> <p>☐ A. starożytności. ☐ B. średniowiecza. ☐ C. odrodzenia. ☐ D. romantyzmu.</p>	<p><i>określić epokę, wykorzystując własną wiedzę i informacje z tekstu</i> (zadanie do tekstu I)</p>
<p>Zadanie 6. (0-1) Renesans, jedna z epok w kulturze europejskiej, narodził się</p> <p>A. we Francji. B. w Anglii. C. w Polsce. ☒ D. we Włoszech.</p>	<p><i>wskazać miejsce narodzin renesansu</i> (zadanie do tekstu I)</p>
<p>Zadanie 11. (0-1) Wyrazem podstawowym dla rzeczownika <i>ogród</i> jest</p> <p>A. ogródek. ☒ B. ogrodzić. C. ogrodniczka. D. ogrodniczy.</p>	<p><i>wskazać wyraz podstawowy</i> (zadanie do tekstu I)</p>
<p>Zadanie 17. (0-1) Przebudowa parku Łazienkowskiego, o której mowa w tekście II, zbiegła się w czasie</p> <p>☒ A. z odrodzeniem kulturalnym na ziemiach polskich. ☐ B. z zaniechaniem reform gospodarczych w Polsce. ☐ C. z rozwojem terytorialnym państwa polskiego. ☐ D. z umocnieniem się pozycji Polski w Europie.</p>	<p><i>wskazać uwarunkowania, w jakich doszło do wydarzeń opisanych w tekście</i></p>
<p>Zadanie 18. (0-1) Cykliczne spotkania organizowane przez króla Stanisława Augusta w jego letniej rezydencji przeszły do historii pod nazwą</p> <p>☒ A. obiadów czwartkowych. ☐ B. wieczorów literackich. ☐ C. poranków w Pomarańczarni. ☐ D. kolacji w pałacu Na Wodzie.</p>	<p><i>wskazać nazwę cyklicznych spotkań towarzysko-kulturalnych organizowanych w Polsce epoki stanisławowskiej</i> (zadanie do tekstu II)</p>

Obszar II

Tworzenie własnego tekstu

Tworzenie tekstu w zadaniach krótkiej odpowiedzi

Posługiwanie się kategoriami i pojęciami swoistymi dla przedmiotów i ścieżek edukacyjnych [1 punkt]

Zadanie	Sprawdzano, czy umiesz
Zadanie 27. (0-1) Używając terminów odnoszących się do budowy wiersza, podaj dwie cechy utworu Kazimierzy Iłakowiczówny, które decydują o jego melodyjności.	<i>posługiwać się pojęciami z poetyki</i> (zadanie do tekstu III)
Komentarz <i>Wypowiadając się na różne tematy, powinieneś posługiwać się kategoriami i terminami typowymi dla przedmiotów humanistycznych i ścieżek edukacyjnych. Do rozwiązania tego zadania niezbędna jest znajomość pojęć dotyczących budowy wiersza, a szczególnie tych, które odnoszą się do elementów decydujących o jego melodyjności. Są wśród nich wersy, strofy i powtórzenia – zarówno celowe powtórzenia wyrazów, jak i konstrukcji składniowych, także powtórzenia jednakowych lub podobnych układów brzmieniowych w zakończeniach wersów (rymy), stały przedział wewnątrzwersowy (średniówka) oraz stała liczba zgłosek w wersie czy wersów w strofie.</i>	
Przykłady poprawnych odpowiedzi do zadania 27. <i>jednakowa liczba zgłosek w wersach</i> lub <i>jednakowa liczba wersów w strofach</i> lub <i>rymy</i> lub <i>średniówka</i> lub <i>powtórzenia</i>	

Tworzenie tekstu dostosowanego do sytuacji komunikacyjnej [2 punkty]

Zadanie			Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 28. (0-2) Do odpowiednich rubryk tabeli wpisz zgrubienia występujące we fragmencie wiersza: <i>potężny Wicher wyziera wpół cielska, rozrzucił ręce, rozpostarł skrzydliska, a woda w pył mu o pierś się rozpryska.</i></p> <p>Dopisz ich formy neutralne, a następnie zdrobnienia tych form.</p>			<p><i>podać wyrazy o różnym zabarwieniu emocjonalnym</i> (zadanie do tekstu III)</p>
Zgrubienia	Wyrazy neutralne	Zdrobnienia	
<p>Komentarz Użycie wyrazów zdrobniałych i zgrubiałych łączy się najczęściej z zabarwieniem ekspresywnym wypowiedzi. Wyrazy pochodne utworzone dla nazwania czegoś o małym rozmiarze, nadające nazywanym osobom (zjawiskom, rzeczom, zwierzętom) formę pieszczotliwą, nazywamy zdrobnieniami. Zazwyczaj akcentują one pozytywny stosunek do obiektu podlegającego ocenie. Zgrubienia natomiast to rzeczowniki pochodne wyolbrzymiające i wzmacniające znaczenie wyrazów, od których zostały utworzone, często żartobliwe i rubaszne. Służą do oznaczania przedmiotów, ludzi, zwierząt itp., wobec których chcemy wyrazić stosunek najczęściej niechętny i pogardliwy, ale czasem też współczucie.</p>			
<p>Przykład poprawnej odpowiedzi do zadania 28.</p>			
Zgrubienia	Wyrazy neutralne	Zdrobnienia	
<i>cielsko</i>	<i>ciało</i>	<i>ciałko</i>	
<i>skrzydliska</i>	<i>skrzydła</i>	<i>skrzydełka</i>	

Formułowanie argumentów uzasadniających stanowisko własne lub cudze
[1 punkt]

Zadanie	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 26. (0-1) Sformułuj argument, za pomocą którego uzasadnisz, że pejzaż przedstawiony w wierszu ma charakter fantastyczny.</p>	<p><i>uzasadnić podane stwierdzenie (zadanie do tekstu III)</i></p>
<p>Komentarz <i>Uzasadniać to popierać dowodami, argumentami, wykazywać słuszność czegoś. Znalezienie argumentów potwierdzających, że pejzaż w wierszu ma charakter fantastyczny, nie było trudne, ale wymagało dokładnego przeczytania i zrozumienia tekstu. Od piszącego wymagano również poprawnego sformułowania argumentu – wskazania, co jest przedmiotem argumentacji i jakie są na to dowody.</i></p>	
<p>Przykład poprawnej odpowiedzi do zadania 26. <i>Przedstawiony w wierszu Kazimierzy Iłłakowiczówny pejzaż ma charakter fantastyczny, ponieważ jego elementami są baśniowe istoty (smoki, jednorożce).</i></p> <p>Przykład odpowiedzi dopuszczalnej <i>Przedstawiony w wierszu Kazimierzy Iłłakowiczówny pejzaż ma charakter fantastyczny, ponieważ jest w nim dużo uosobień.</i></p>	

Tworzenie tekstu użytkowego **[5 punktów]**

Zadanie	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 29. (0-5) Zredaguj zaproszenie na otwarcie wystawy „Ogrody w malarstwie XIX wieku”.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • redagować tekst na zadany temat, zachowując wymogi typowe dla zaproszenia • tworzyć tekst dostosowany do sytuacji komunikacyjnej • tworzyć tekst spójny i zwięzły • pisać poprawnie pod względem językowym • przestrzegać zasad ortografii i interpunkcji

Komentarz

Pisanie zaproszenia, które jest krótkim tekstem, zawierającym prośbę o przybycie i wzięcie udziału w jakimś ważnym wydarzeniu (uroczystości), wymaga od ucznia uwzględnienia informacji wskazujących, co jest przedmiotem zaproszenia, czyli kto, kogo i w jakim celu zaprasza. W tym przypadku oczekiwanymi informacjami są: wskazanie adresata (nawet ogólnie), nadawcy – organizatora (może być zbiorowy) i celu (otwarcie wystawy) oraz jednoznaczne określenie miejsca i czasu (co najmniej dzień, miesiąc, godzina) rozpoczęcia imprezy.

Niezbędne jest również dostosowanie wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej. Na zrealizowanie tego kryterium wskazuje np. zastosowanie wyrazów o charakterze perswazyjnym (mogą to być słowa zachęty do udziału w otwarciu wystawy).

Pozostałe punkty przyznawane są za kompozycję wypowiedzi, język i styl oraz zapis. Zaproszenie powinno stanowić tekst zwięzły i uporządkowany, zapisany z zachowaniem norm poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej. Dopuszcza się 1 błąd w każdej z wymienionych kategorii.

Przykład poprawnej odpowiedzi do zadania 25.

Serdecznie zapraszam Państwa Janinę i Jana Kowalskich na uroczyste otwarcie wystawy „Ogrody w malarstwie XIX wieku” w Muzeum Narodowym w Warszawie, Al. Jerozolimskie 3, 22 maja 2007 roku. Początek uroczystości o godz. 18.00. W programie przewidziano wystąpienie Ministra Kultury i Sztuki, wykład profesora Jana Iksińskiego oraz bankiet z udziałem gości specjalnych – wybitnych współczesnych artystów malarzy.

Obowiązują stroje koktajlowe.

*W imieniu organizatorów
Dyrektor Muzeum Narodowego*

Redagowanie rozprawki

[16 punktów]

Zadanie	Sprawdzano, czy umiesz
<p>Zadanie 30. (0-16) Napisz rozprawkę, w której ustosunkujesz się do stwierdzenia: Świat pozbawiony piękna ogrodów byłby uboższy. W uzasadnieniu posłuż się przykładami (w tym jednym z arkusza) z literatury lub sztuki, ewentualnie z obu tych dziedzin. Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • pisać na temat • dobrać informacje do tematu i celu swojej wypowiedzi • posłużyć się przykładami w funkcji argumentacyjnej • podsumować rozważania • stosować zasady typowe dla kompozycji budowanej wypowiedzi • zredagować tekst spójny • zredagować tekst logicznie uporządkowany • pisać poprawnie pod względem językowym • dostosować styl wypowiedzi do sytuacji komunikacyjnej • przestrzegać zasad interpunkcji i ortografii

Komentarz

Redagując dłuższą formę wypowiedzi, uczniowie powinni wykazać się umiejętnościami:

- *tworzenia tekstu na zadany temat*
- *analizowania, porównywania, porządkowania i syntetyzowania informacji zawartych w tekstach kultury*
- *formułowania, porządkowania i wartościowania argumentów uzasadniających stanowisko własne lub cudze*
- *stosowania zasad organizacji tekstu*
- *budowania wypowiedzi poprawnej pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym i interpunkcyjnym.*

Poprawne rozwiązanie zadania wymaga zarówno znajomości formy, w jakiej powinien wypowiedzieć się uczeń, jak i uważnej analizy polecenia, które określa warunki niezbędne do napisania tekstu zgodnego z tematem. Piszący powinien zająć stanowisko wobec stwierdzenia, że „świat pozbawiony ogrodów byłby uboższy”. Warunki określone w temacie nie pozostawiają mu pełnej swobody w zakresie doboru treści. Wymagane jest przywołanie przykładów z dziedzin wskazanych w temacie wypracowania. Zakres argumentacji wyznacza zapis nakazujący odwołanie się do przykładów z literatury lub sztuki, ewentualnie z obu tych dziedzin. Polecenie określa również liczbę przykładów, którymi należy się posłużyć dla udowodnienia prawdziwości tezy – użycie liczby mnogiej wskazuje, że powinny to być co najmniej dwa przykłady. Niezbędne jest wykorzystanie jednego przykładu z arkusza.

Charakteryzująca się ustaloną strukturą rozprawka ma kompozycję trójdzielną, zawiera wstęp, rozwinięcie (argumentację) i zakończenie (podsumowanie rozważań) oddzielone akapitami. Jest tekstem odznaczającym się logiką argumentacji, uporządkowanym i spójnym. Uczeń powinien zrealizować te założenia.

Ważne jest również operowanie stylem charakterystycznym dla tekstu argumentacyjnego i zapis wypowiedzi bezbłędny pod względem językowym, zgodny z zasadami ortografii i interpunkcji.

Należy też pamiętać, że za pracę na inny temat piszący nie otrzymuje punktów, a wypracowanie musi zająć co najmniej połowę wyznaczonego miejsca.

Przykład poprawnej odpowiedzi do zadania 26.

Na bogactwo świata składają się między innymi dziedzictwo kulturowe i przyroda, która nas otacza, zarówno ta dzika, jak i ujarzmiona przez człowieka. Ogrody stanowią istotną część tej ostatniej. Te najslawniejsze i najpiękniejsze powstały jako przejaw luksusu i choć nie są może niezbędne do życia, to odgrywają w nim znaczącą rolę. Jestem zwolennikiem stwierdzenia, że „świat pozbawiony piękna ogrodów byłby uboższy”. Postaram się to udowodnić, odwołując się do przykładów z literatury i sztuki.

Pierwszym dowodem na słusność postawionej przeze mnie tezy mogą być wiszące ogrody Babilonu. Rosnące w nich rośliny, zasadzone na kilku wysokich piętrach tarasów połączonych skomplikowanym systemem nawadniającym, sprawiały wrażenie zawieszonych w powietrzu. Były tak niesamowite i piękne, że babilońskie ogrody zyskały sobie miano jednego z siedmiu cudów świata starożytnego. Stanowiły więc swoisty skarb całej ówczesnej ludzkości. Dziś znamy je tylko z opisów. Bez nich nasza kultura wiele by straciła. Nie byłoby w niej jednego z wyobrażeń piękna, za którym ludzkość tęskni.

Kolejnym argumentem przemawiającym za słusnością tezy jest wpływ ogrodów na wyobraźnię artystów. Wiele liczących się w historii sztuki obrazów, na przykład sławne płótna impresjonistów, choćby Moneta, zostało namalowanych pod wpływem piękna ogrodów. Sądzę również, że gdyby nie zamilowanie dziewiętnastowiecznych pisarzy do nieujarzmionej natury i rozległych przestrzeni (typowych dla ogrodów romantycznych), nie

powstałyby na przykład ballady i sonety Adama Mickiewicza.

Argumentem świadczącym o wartości ogrodów jest też fakt, że ich piękno może mieć wpływ na postawy i funkcjonowanie ludzi. Przykładu takiego oddziaływania dostarcza powieść Francis Burnett „Tajemniczy ogród”. Jej bohaterka – obdarzona niełatwym charakterem dziewczynka, która straciła rodziców i dom rodzinny – odkrywa zaniedbany ogród. Zaczyna go pielęgnować, sadi i ożywia rośliny i dzięki temu zmienia chaszczę w piękne i niezwykle miejsce. A równocześnie niepostrzeżenie zmienia się ona sama. Staje się kimś dobrym i miłym. Na dodatek pomaga swojemu kuzynowi Colinowi, którego wszyscy uważają za niepełnosprawnego, przezwyciężyć przeświadczenie o chorobie i przywraca radość jego nieszczęśliwemu ojcu – swojemu wujowi. Piękno ogrodu wpływa więc bezpośrednio na bogactwo osobowości bohaterki.

Reasumując, uważam, że stwierdzenie: „Świat pozbawiony piękna ogrodów byłby uboższy” jest ze wszech miar słuszne. Bez tego piękna znacznie zmniejszyłyby się zasoby skarbów kultury, nie powstałyby ważne dzieła malarskie i literackie, a ludziom trudniej byłoby znaleźć miejsca, w których panują cisza i harmonia, umożliwiające regenerację sił. Mam nadzieję, że planując rozbudowę miast, nikomu nie przyjdzie do głowy niszczenie pięknych ogrodów. „Pamiętajcie o ogrodach, przecież stamtąd przyszliście...”